

2. Пузіков Д.О. Модель оцінювання інноваційного розвитку ЗНЗ: структура та функції / Д.О. Пузіков // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини. – Умань, 2013. – Вип. 46. – С. 281 – 286.
3. Пузіков Д.О. Оцінювання інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу: факторно-критеріальна модель / Д.О. Пузіков // Молодь: освіта, наука, духовність: тези доповідей XI Всеукр. наук. конф., м. Київ, 9-10 квітня 2014 р. у 3 ч., ч 3. – К.: Університет Україна», 2014. – С. 194 – 196.
4. Пузіков Д.О. Факторно-критеріальна модель оцінювання інноваційного розвитку загальноосвітнього навчального закладу / Д.О. Пузіков // Збірник тез доп. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжн. участю «Управління інноваційним розвитком загальної середньої освіти в умовах соціально-економічної реформ» / За наук. ред. Л.М. Ващенко. – Чернівці : Наші книги, 2014. – С. 19 – 20.
5. *Теоретико-методичні* основи підготовки керівників до оцінювання діяльності загальноосвітнього навчального закладу : монографія / за ред. Г.В. Єльнікової. – К. : УМО, Педаг. думка, 2012. – 220 с.
6. Циба В.Т. Математичні основи соціологічних досліджень: кваліметричний підхід / В.Т. Циба. – К. МАУП, 2002. – 248 с.
7. Циба В.Т. Основи теорії кваліметрії : навчальний посібник / В.Т. Циба. – К. : ІЗМН, 1997. – 160 с.

Отримано 28.09.2014 р.

УДК 378

Тимцуник Ю.М.[°]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, аспірант кафедри педагогіки факультету психології

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ ДО МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто сучасний стан підготовки майбутніх магістрів управління навчальними закладами до маркетингової діяльності, проаналізовано поняття “професійна підготовка керівників навчальних закладів”, навчальні плани, за якими здійснюють підготовку майбутніх магістрів управління навчальними закладами.

Ключові слова: майбутні магістри управління навчальними закладами, менеджер освіти, управління навчальними закладами, маркетингова діяльність

В статье рассмотрено современное состояние подготовки будущих магистров управления образовательными учреждениями к маркетинговой деятельности, проанализировано понятие “профессиональная подготовка руководителей образовательных учреждений”, учебные планы, по которым осуществляют подготовку будущих магистров управления образовательными учреждениями.

Ключевые слова: будущие магистры управления образовательными учреждениями, менеджер образования, управление образовательными учреждениями, маркетинговая деятельность

This article considers the current state of training future masters of management education of the institutions to marketing activities, analyzed the concept "training the heads of educational institutions", curricula, which train future masters of management education of the institutions.

Key words: *future masters of management education of the institutions, manager of education, management education of the institutions, marketing activities*

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки фахова підготовка магістрів управління навчальними закладами є складовою неперервної педагогічної освіти, зумовленої конкретними соціально-економічними чинниками розвитку суспільства, що враховує сучасні тенденції, вітчизняний і зарубіжний досвід підготовки магістрів управління навчальними закладами, відображає специфіку цього процесу (зміст, форми, методи і педагогічні технології).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. До загальних питань щодо підготовки керівників освіти зверталися Б. Гершунський, Г. Єльникова, В. Луговий, В. Кремень, О. Мармаза, Л. Кравченко тощо; зарубіжний досвід підготовки майбутніх керівників у сфері освіти вивчали Є Куркчі, С. Бурдіна, В. Хоменко тощо; теоретико-методичні основи фахової підготовки магістрів з менеджменту освіти досліджував В. Берека; удосконалення професійної підготовки менеджерів освіти в сучасному вищому навчальному закладі на антропологічних засадах досліджувала Л. Задорожна-Княгницька; професійну підготовку керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти розробляв В. Луначек; проблеми підготовки керівників освіти в умовах післядипломної педагогічної освіти досліджували Л. Грицяк (підготовка керівника до впровадження стратегічного менеджменту), Т. Сорочан (підготовка керівників до управлінської діяльності), І. Кушнір (розвиток маркетингової компетентності керівників вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації); роль освітнього маркетингу в управлінні навчальними закладами досліджували Л. Струтинська, О. Мусієнко, С. Телетова, З. Рябова та ін.. Проте аналіз наукових досліджень щодо професійної підготовки майбутніх магістрів управління навчальними закладами до маркетингової діяльності свідчить про недостатню розробленість цієї проблеми.

Метою статті є аналіз сучасного стану підготовки майбутніх магістрів управління навчальними закладами до маркетингової діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі дослідження підготовки майбутніх керівників виявлено невідповідність між змістом підготовки і функціями, виконання яких забезпечує ефективну управлінську діяльність в освіті. Аналіз змісту більшості навчальних програм свідчить про відсутність цілеспрямованої підготовки майбутніх магістрів управління навчальними закладами до маркетингової діяльності, без якої процес управління в сучасних соціально-економічних умовах функціонування ринку освіти не може бути ефективним.

Аналізуючи досвід модернізації програм підготовки керівників навчальних закладів на основі концептуальних засад професійної підготовки управлінців-лідерів, С. Калашнікова визначає професійну підготовку керівників навчальних закладів як процес набуття (розвитку) професійних компетенцій з метою підвищення управлінської компетентності як здатності ефективно виконувати професійну діяльність з управління навчальним закладом. Дослідниця зазначає, що результатом професійної підготовки керівників навчальних закладів є професійний розвиток – розвиток професійної компетентності [3, с. 147].

На думку В. Береки, метою професійної підготовки керівників освіти у системі неперервної освіти є створення оптимальних умов для професійно-особистісного формування керівника освіти, його професійного росту і удосконалення. Реалізація цієї мети забезпечить підготовку фахівця, здатного на високому професійному рівні вирішувати завдання професійної діяльності, бути конкурентоспроможним, мобільним в умовах інтенсивного розвитку змісту, форм, і технологій професійної соціально-педагогічної діяльності [1, с. 241].

Л. Кравченко виокремила поняття “поетапна педагогічна професійна підготовка менеджера освіти”. Дослідниця тлумачить це поняття як поетапний концентричний індивідуалізований процес цілеспрямованого виявлення, формування, виховання особистісних і професійних компетентностей фахівця та його самоздійснення у системі освіти впродовж життя [4, с. 18].

Аналіз існуючих магістерських програм, за якими здійснюють підготовку фахівців у сфері управління освіти, показав, що відбулася суттєва модернізація змісту освіти. У контексті наукового дослідження нами проаналізовано навчальні плани для здобувачів вищої освіти за спеціальністю “Управління навчальним закладом” (з 2000 р. по 2014 р.) вищих навчальних закладах, в яких здійснюється магістерська підготовка за цією спеціальністю.

Так, аналізуючи підготовку магістрів означеної спеціальності у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, можна сказати, що підготовка фахівців за спеціальністю 8.18010020 “Управління навчальним закладом” передбачає вивчення таких навчальних дисциплін нормативної частини за циклом гуманітарної та соціально-економічної підготовки, як: “Освітнє право України”, “Економіка вищої освіти”, “Психологія вищої освіти”, “Педагогіка вищої освіти”, “Соціальне управління”, “Філософія освіти”, “Цивільний захист”. Нормативна частина циклу фундаментальної, математичної та природничо-наукової підготовки передбачає вивчення таких навчальних дисциплін: “Інформаційно-комунікативні технології в управлінні освітою”, “Методологія досліджень управлінських процесів у системі вищої освіти. Відповідно до начального плану нормативну частину циклу професійної та практичної підготовки представлено такими дисциплінами, як: “Проектний менеджмент”, “Освітній менеджмент”, “Психологія управління та організацій”, “Документообіг та ділова комунікація в управлінні вищим навчальним закладом”, “Інспектування вищого навчального закладу”, а також виробничою практикою, написанням та захистом магістерської роботи та комплексним державним екзаменом. До вибіркової частини за самостійним вибором навчального закладу входять такі дисципліни: “Професійна етика управлінця вищого навчального закладу”, “Охорона праці в галузі освіти”, “Світові системи вищої освіти”, “Ліцензування та акредитація вищих навчальних закладів”, “Забезпечення якості вищої освіти”, “Екологічна освіта та політика / Управління освітою дорослих”, “Освітні технології у вищих навчальних закладах”. До дисциплін вільного вибору студента за блоком “Управління підготовкою фахівців з вищою освітою” належать: “Організація професійно-практичної підготовки та працевлаштування студентів”, “Підготовка фахівців із вищою освітою в умовах проектно-технологічного типу організаційної культури суспільства”, “Моделювання структури і процесу підготовки фахівців з вищою освітою”. Блок “Адміністрування вищого навчального закладу” передбачає такий перелік дисциплін: “Наукова організація праці керівника у вищому

навчальному закладі”, “Організаційні структури управління вищим навчальним закладом” та “Методика підбору та атестації персоналу вищого навчального закладу”. До блоку “Історія управління вищими навчальними закладами” входить: “Становлення і розвиток автономії та самоврядування в університетах”, “Історія становлення та розвитку вищої освіти українського зарубіжжя”, “Історія розвитку вищої освіти України та управління вищими навчальними закладами”. За результатами аналізу можна зробити висновок, що запропоновані до вивчення навчальні дисципліни не в змозі забезпечити повноцінну ефективну підготовку магістрантів до здійснення маркетингової діяльності.

Відсутня підготовка майбутніх керівників освіти до маркетингової діяльності й в Українській інженерно-педагогічній академії, яка спеціалізується на підготовці керівників професійно-технічних навчальних закладів. Серед дисциплін, які вивчають магістри “Управління навчальним закладом”, “Теорія організації”, “Менеджмент організації”, “Керівник навчального закладу”, “Управління навчальною та виховною діяльністю”, “Управління фінансово-економічною діяльністю”, “Управління трудовими ресурсами”, “Управління змістом робіт”, “Управління інформаційними зв’язками”, “Техніка управлінської діяльності”, “Освітні технології”, “Психологія управління”, “Аудит і оцінювання управлінської діяльності”, “Соціальна та екологічна безпека діяльності”.

Підготовка магістрів зі спеціальності “Управління навчальними закладами” здійснюється на факультеті соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Підготовка керівників освіти за цією спеціальністю здійснюється згідно з галузевим стандартом: освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми, за навчальним планом, розробленим кафедрою загальної педагогіки та педагогіки вищої школи та управління. У структурно-логічній схемі освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” зазначено дисципліни, передбачені навчальним планом (табл. 1). Із структурно-логічної схеми видно, що ні в одному з циклів підготовки не зазначено вивчення безпосередньо маркетингу освіти як окремої навчальної дисципліни.

В Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди підготовка магістрів за спеціальністю “Управління навчальним закладом” здійснюється з 2001 р. за денною та заочною формами навчання. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди здійснює переважно підготовку керівників загальноосвітніх навчальних закладів освіти і начальників районних відділів освіти.

Цілеспрямовану підготовку майбутніх керівників освіти до маркетингової діяльності шляхом вивчення навчальної дисципліни “Маркетинг в освіті” передбачено навчальним планом означеної спеціальності у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка. Так, у навчальному плані Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка окрім цієї дисципліни, зазначено такі: “Інноваційний менеджмент в освіті”, “Сучасні теорії управлінської діяльності”, “Інтелектуальна власність”, “Актуальні питання дидактики середньої та вищої школи”, “Освітні технології”, “Сучасні інформаційні технології та автоматизація робочого місця керівника” тощо.

Таблиця 1 - Структурно-логічна схема освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” Спеціальність: 8.18010020 “Управління навчальним закладом”

Цикл	Частина циклу	I курс	
		I семестр	II семестр
Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки	Нормативна частина	Філософія освіти 3 кр.	Охорона праці в галузі 1 кр.
	Варіативна частина циклу	Академічна риторика 1,5 кр.	Основи інтелектуальної власності 1,5 кр.
			Ділова іноземна мова 3 кр.
Цикл математичної, природничо-наукової підготовки	Нормативна частина циклу	Теорія організації 2,5 кр.	Правові аспекти управління навчальним закладом 2,5 кр.
		Менеджмент організації 2,5 кр.	Управління навчальною та виховною діяльністю 3 кр.
		Психологія управління 2,5 кр.	Соціальна та екологічна безпека діяльності 3 кр.
		Освітні технології 3 кр.	Аудит і оцінювання управлінської діяльності 2,5 кр.
		Керівник навчального закладу 2,5 кр.	Управління трудовими ресурсами 4 кр.
		Техніка управлінської діяльності 2,5 кр.	Управління фінансово-економічною діяльністю
		Управління змістом роботи 1,5 кр.	
		Управління інформаційними зв'язками 2 кр.	
	Варіативна частина циклу	Теорія прийняття рішення 1,5 кр.	Теорія і практика науково-педагогічних досліджень 1,5 кр.
			Вища освіта в Україні і Болонський процес 1,5 кр.

Нормативна та варіативна частини навчальних планів переважної більшості вищих навчальних закладів не передбачає сьогодні навчальних дисциплін, які б були спрямовані на безпосередній розгляд проблем маркетингової діяльності. Загалом вони мають перелік подібних навчальних дисциплін. Проте, навчальними програмами цих дисциплін не передбачено формування компетентності, пов'язаної із здатністю до маркетингової діяльності. На сьогодні це не відповідає вимогам часу. Саме тому потрібно запроваджувати ґрунтовну підготовку майбутніх магістрів управління навчальними закладами до маркетингової діяльності. Порівняння варіативної частини навчальних планів педагогічних вищих навчальних закладів, що розглядаються у дослідженні,

наведено у таблиці 2. Проведений аналіз свідчить, що підходи до формування варіативної частини навчальних планів є досить різними і результатом їх реалізації є формування різного набору компетенцій, що відповідно впливають на формування підсумкової компетентності.

Таблиця 2 - Варіативна частина навчальних планів за спеціальністю “Управління навчальним закладом” у деяких педагогічних вищих навчальних закладах України

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Навчальні дисципліни варіативної складової навчального плану
1.	Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вища освіта і Болонський процес 2. Основи менеджменту 3. Методологія і методика наукового дослідження 4. Маркетинг на ринку освітніх послуг 5. Автоматизація робочого місця менеджера освіти 6. Сучасні інформаційні технології 7. Інноваційний менеджмент <p><i>Навчальні дисципліни за вибором студентів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Актуальні питання дидактики середньої та вищої школи 2. Особливості організації управління навчальними закладами різних типів і форм власності 3. Теорія та практика виховання та виховних систем
2.	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інноваційний менеджмент в освіті 2. Сучасні теорії управлінської діяльності 3. Інтелектуальна власність 4. Маркетинг в освіті 5. Актуальні питання дидактики середньої та вищої школи <p><i>Навчальні дисципліни за вибором студентів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Освітні технології 2. Сучасні інформаційні технології та автоматизація робочого місця керівника
3.	Українська інженерно-педагогічна академія	<ol style="list-style-type: none"> 1. Правові аспекти управління навчальним закладом 2. Теорія організації 3. Менеджмент організації 4. Керівник навчального закладу 5. Управління навчальною та виховною діяльністю 6. Управління фінансово-економічною діяльністю 7. Управління трудовими ресурсами 8. Управління змістом робіт 9. Управління інформаційними зв'язками 10. Техніка управлінської діяльності 11. Освітні технології 12. Психологія управління 13. Аудит і оцінювання управлінської діяльності 14. Соціальна та екологічна безпека діяльності.

Із перерахованих навчальних дисциплін варіативної складової підготовки майбутніх керівників Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, Української інженерно-педагогічної академії та Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, підготовка магістрів до маркетингової діяльності здійснюється в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка та Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди.

Варто зазначити, що аналіз навчально-методичного комплексу дисциплін окремих предметів варіативної частини навчальних планів спеціальності “Управління навчальним закладом” показав, що мета, яка була сформульована в навчально-методичному комплексі дисципліни, не була пов’язана із формуванням компетнцій у магістрів (такі дисципліни, як “Основи менеджменту”, “Контроль в системі освіти”, “Інноваційний менеджмент”, “Теорія організацій” тощо). Як правило, мова йшла про формування певних умінь та навичок. У деяких дисциплінах не були сформульовані вимоги до знань магістрантів, дублювалися окремі положення у навчальних дисциплінах. У процесі професійної підготовки не передбачалось комплексне вимірювання сформованості підсумкової компетентності та її складових.

Важливою складовою підготовки магістрів з означеної спеціальності є практична підготовка. Тому, на думку вітчизняного вченого В. Луначека, вищі навчальні заклади мають приділяти належну увагу стажуванню (практиці) здобувачів. Дослідник зауважує, що практична підготовка є суттєвою складовою формування інтегральної компетентності випускника магістратури [2].

Таким чином, виникає суперечність між вимогами сучасного етапу розвитку професійної освіти і змістом діючих навчальних планів і програм. Дослідниця О. Паршакова підкреслює, що метою нової моделі навчання має бути не стільки підвищення якості викладання, скільки підвищення якості навчання [5, с. 38].

Проблеми якості підготовки фахівців у сфері управління освітою полягають у визначенні та виконанні державних стандартів і вимог, які висувуються через кваліфікаційні характеристики до випускників, а також у формуванні суспільної усвідомленості щодо необхідності отримання знань, умінь та навичок, що відповідатимуть запитам ринку праці та індивідуальним потребам самореалізації особистості майбутнього фахівця.

Висновки. Отже, аналіз змісту навчальних програм свідчить про відсутність цілеспрямованої підготовки майбутніх магістрів управління навчальними закладами до маркетингової діяльності. Вивчення досвіду підготовки магістрантів управління навчальними закладами у вітчизняних вищих навчальних закладах виявив певну невідповідність між змістом цієї підготовки і функціями, що забезпечують ефективне виконання управлінської діяльності в освіті.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо у розробленні та введенні у процес професійної підготовки практико-орієнтованої дисципліни “Маркетингова діяльність керівника навчального закладу”, вивчення якої дозволить сформувати у випускників магістратури за спеціальністю “Управління навчальним закладом” відповідні компетенції, що позитивно вплине на їх подальшу управлінську діяльність. Таким чином, модернізація змісту програми підготовки магістрів за спеціальністю “Управління навчальним закладом” дозволить суттєво покращити підготовку фахівців з управління у сфері освіти.

Список використаних джерел

1. Берека В.Є. Теоретичні і методичні основи фахової підготовки магістрів з менеджменту освіти: дис. ... д. пед. н. : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / В.Є.Берека – Київ, 2008. – 450 с.
2. Лунячек В. Е. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти / [Електронний версія] – Режим доступу: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/238/246/9677.html>.
3. Калашнікова С.А. Модернізація програм підготовки керівників навчальних закладів на основі концептуальних засад професійної підготовки управлінців-лідерів / С. А. Калашнікова // Освітологічний дискурс. – №1(3), 2011. – С. 143 – 167с.
4. Кравченко Л. М. Наукові основи підготовки менеджерів освіти у системі неперервної педагогічної освіти: автореф. доктора пед. наук: 13.00.04 – “Теорія і методика професійної освіти” / Кравченко Любов Миколаївна. – Полтава, 2009. – 41 с.
5. Паршакова О. Проблеми організації та контролю самостійної роботи студентів у світлі Болонського процесу освітнього процесу / О. Паршакова // Вища освіта України. – 2010. - №2. – С. 36 – 43.

Отримано 28.09.2014 р.